

Foglalja össze az alábbi szöveget – a megadott irányítási szempontok alapján – idegen nyelven, **kb. fele terjedelemben** úgy, hogy **összefüggő szöveget** hozzon létre!

A McDonald's-korszak vége?

Amerikában kampány kezdődött a McDonald's, a Burger King és a Kentucky Fried Chicken ellen. Az a vád ellenük, nem tájékoztatták kellően a vevőiket ételeik elfogyasztásának következményeiről. Amerikában a lakosság 61 százaléka túlsúlyos, s ennek okát sokan a gyorsétermek kínálatában látják. A perek és a rohamosan fejlődő egészségipar offenzívája mögött azonban mélyebb gazdasági, politikai folyamatok húzódnak, amelyek az egész világon átalakíthatják a ma uralkodó fogyasztási szokásokat és gazdaságszervezeti formákat.

A McDonald's a maga idejében újat hozott: oly módon demokratizálta az élelmiszerfogyasztást, hogy a világon mindenütt, származástól és társadalmi hovatartozástól függetlenül ugyanazt a minőséget kapjuk, és tiszta, viszonylag kulturált körülmények között könnyen és gyorsan jutunk – az evés okozta – élvezethez. Ám míg néhány éve, évtizede Nyugatra utazó turistaként még a gyorsétermek sokaságán ámulhattunk, mára az tűnhet fel Európa nagy bevásárlóközpontjaiban is, hogy a fast food éttermek helyét kis pékségek, halárusok, illatos sajtokat, különleges teákat vagy színpompás zöldségeket áruló kiskereskedők foglalták el. A nagyvilágból pedig az elhízott népestről, a gyorsétermek elleni perekéről szóló hírek érkeznek. „A globalizációnak a McDonald's-hoz köthető első szakasza lezárult” – állítják társadalomkutatók.

Az Egyesült Államokban már a szenátus is foglalkozik az országban népbetegségnek számító túlsúlyosság kérdésével. A gyorsétermek elleni pereket egy Caesar Barbar nevű 57 éves karbantartó kezdeményezte, aki 125 kiló, és ennek okát abban látja, hogy rendszeresen gyorsétermekben étkezett. A perekkel párhuzamosan a világon mindenütt egyre nagyobb tér hódít az egészséges életet népszerűsítő wellness-mozgalom. Mindezek mögött olyan gazdasági, politikai folyamatok húzódnak, amelyek az USA szerepének megváltozásával lassan az egész világon átalakítják a ma uralkodó társadalmi szemléletet, s ezzel a fogyasztási szokásokat. A multik helyét ismét – az immár provincializmustól mentes – kiskereskedelmi formák veszik át, s a nagy világcégek stratégiájában is fontossá válik a nemzeti sajátosságokhoz való alkalmazkodás. Kérdés, hogy a McDonald's által is képviselt nagyvállalat után mi lesz az az új gazdaságszervezeti forma, amely a globalizáció értékeit és a nemzeti önállóságot egyként képviselni tudja.

1. Milyen pereknek néz elébe a McDonald's cég?
2. Milyen méreteket ölt az USA-ban a túlsúlyosság?
3. Mi volt a cég nagy érdeme az étkezési szokások terén?
4. Milyen változások figyelhetők meg a nyugati nagyvárosok bevásárló negyedeiben?
5. Hogyan változnak a társadalomkutatók szerint a globalizáció következő szakaszában a fogyasztási szokások?

Fordítsa le az alábbi szöveget magyar nyelvre!

Novodobna cepiva

Množično cepljenje je omogočilo začasni izbris mnogih infekcijskih bolezni, npr. črnih koz in davice, zaradi katerih so pred tem otroci pogosto umirali. Čeprav se trenutno stanje splošne odpornosti morda zdi že samoumevno, je zgodovina večkrat pokazala, da se bolezni pri opuščanju cepljenja vrnejo.

Leta 1998 je A. Wakefield objavil članek o povezavi med avtizmom in cepivom proti ošpicam, mumpsu in rdečkam, ki ga uporabljamo tudi pri nas. Članek se je izkazal za znanstveno prevaro, a je pred razkritjem že povzročil škodo. Raven cepljenja je marsikje izrazito upadla in okužbe so se začele ponovno pojavljati. Pri očitnih slabostih ne gre zanemariti tudi ekonomske škode – en sam izbruh ošpic v Italiji v letih 2002 in 2003 je državo stal dobrih 20 milijonov evrov.

Na splošno velja, da je verjetnost zapletov in neželenih stranskih učinkov, ki jih povezujemo s cepljenjem, manjša, kot če pride do bolezni. Če otrok zboli za ošpicami, ima 6 odstotkov možnosti, da zboli za pljučnico, 0,1 odstotka možnosti, da razvije encefalitis, in 0,2 odstotka možnosti za smrt. Pri uporabi cepiva proti mumpsu, ošpicam in rdečkam ima otrok 0,0001 odstotka možnosti za encefalitis ali resno alergijsko reakcijo.

Podobne verjetnosti za hude stranske učinke so pri cepivu proti tetanusu, davici in oslovskemu kašlju, medtem ko je, če otrok zboli za tetanusom, verjetnost za smrtni izid 20 odstotkov, pri davici 5 odstotkov in pri oslovskem kašlju 0,07 odstotka. Veliko vprašanje pa je, ali je etično ljudem odvzeti avtonomijo odločanja in jih podvreči obveznemu cepljenju, četudi je to v dobro vse populacije.

Forrás: Internet

3. Íráskészség

Maximális pontszám: 20

Írja le gondolatait idegen nyelven az **egyik témáról** úgy, hogy **minden irányítási szempont**ra térjen ki!

(Az irányítási szempontok sorrendjét nem kell betartania.) Fontos, hogy **összefüggő szöveget** hozzon létre.

Levél esetén tartsa be annak **formai előírásait** (dátum, megszólítás, üdvözlő formula, aláírás)!

Terjedelem: **22-25 sor**

Kérjük, hogy a feladat megoldása során – a titkos adatkezelés érdekében – ne használja saját adatait!

I.

Ön nemrég saját lakásba költözött otthonról, a szülői házból. A lakásra banki hitelt vett(ek) fel. Többé-kevésbé sikerült berendezkednie, így most már levélírára is tud időt szakítani. Írjon szlovén barátnőjének levelet, melyben

- a) újságolja el a költözést, és hívja meg barátnőjét a lakásszentelőre;
- b) fogalmazza meg, milyen érzésekkel indul az új élet felé, s tegye hozzá azt is, szülei hogyan élik meg önállósulását;
- c) említse meg, hogy bankhitel nélkül nem tudott volna lakást venni, továbbá írja le, hogy elégedett-e a hitelfeltételekkel (kamatok, futamidő, esetleg jelzálog);
- d) sorolja fel, milyen munkálatokra vagy beszerzésekre lesz még szükség ahhoz, hogy az új lakás igazán komfortos legyen;
- e) hangsúlyozza, hogy olyan otthont szeretne, aminek az ajtaja bármikor nyitva áll barátai és azok barátai előtt.

Vagy:

II.

Egy szlovén diáklap sportrovatának szerkesztője közös gondolkodásra invitálja az olvasókat az olimpia jelentőségéről. A vitaindító cikk lényege az, hogy az olimpiai eszme valójában rég halott, ma már minden csak a pénzről és a show-ról szól, a versenyeken pedig csak az győzhet, aki mögött tőkeerős szponzor áll. Vegyen részt Ön is az eszmecsereben! Hozzászólásában

- a) utaljon a lap vitaindítójának témájára, melyhez (mint a sport iránt érdeklődő magyar fiatal) Ön is kapcsolódni szeretne;
- b) foglalja össze, mit is jelent voltaképpen az „olimpiai eszme” (nemzetek találkozása, nemes versengés, esélyegyenlőség, a fiatalság békedemonstrációja, stb.);
- c) térjen ki arra is, milyen hozadéka van (vagy lehet) annak, hogy az olimpikonok általában közmegebecsülésnek örvendenek (pl. pozitív törekvéseket karolhatnak fel és népszerűsíthetnek, sok fiatalnak szolgálhatnak példaképül, erősíthetik a nemzeti összetartozás érzését, stb.);
- d) említsen néhány példát erre (vagy idézze fel, mely sportesemények vagy nagy pillanatok voltak a legemlékezetesebbek az Ön számára pl. az athéni olimpián);
- e) írja le, hogy – a fentiek ellenére – lát-e valami igazságot a vitaindító cikk állításaiban.

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd annak alapján válaszoljon **magyarul** a kérdésekre!

Časovni pasovi

Gibanje Zemlje okrog Sonca, njeno vrtenje okrog lastne osi in precesija povzročajo številne nevšečnosti pri merjenju časa. Sonce po nebu potuje z znatno hitrostjo. Na ekvatorju prepotuje približno 40.000 kilometrov v 24 urah. Lokalni čas, pri katerem je ura poldne takrat, ko je Sonce točno v zenitu, je zato primeren zares samo lokalno. Nekaj 10 km vstran znaša napaka nekaj minut, dobrih 1000 km vstran pa že kar okroglo uro. A to dolga stoletja nikogar ni motilo. Kdor je tukaj, se ravna po našem času, kdor je drugje, pa naj si beleži svojega!

Iskanje novih ozemelj in kartografiranje Zemljine površine je zahtevalo natančnejše merjenje časa. To je omogočil kronometer, natančna mehanska ura, ki je bila neobčutljiva na spremembe temperature, lokalnega gravitacijskega pospeška ter zračnega tlaka in vlažnosti. V Kraljevem observatoriju v londonskem predmestju Greenwich so leta 1675 s takšnim kronometrom uvedli nekakšen časovni standard. Pomorščaki so si pred odhodom v observatoriju umerili kronometer, ki je tako v času potovanja kazal londonski čas. S kronometrom so lahko v oddaljenih krajih določili geografsko dolžino – opoldne so odčitali kronometer in iz časovne razlike izračunali kotno oddaljenost do Greenwicha. Kljub temu zapletenemu, natančnemu in dobro urejenemu sistemu, s katerim si je pomagala angleška mornarica, pa je vsako mesto v Angliji uporabljalo svoj lokalni čas, temelječ na prehodu sonca prek glave njihovega župana.

Merjenje časa

Številne starodavne civilizacije so se za določanje dnevnega časa in datuma zanašale na opazovanje astronomskih teles, predvsem Sonca in Lune. V Mezopotamiji in starem Egiptu so pred približno 4000 leti razdelili svetli del dneva na 12 ur in ravno toliko ur je imela noč; podoben sistem so imela ljudstva Srednje Amerike.

Tak seksagezimalni sistem za merjenje dnevnega časa se je danes uveljavil po vsem svetu. Prve koledarje so ljudje ustvarili že pred nekaj deset tisoč leti, ko so si zapisovali lunine faze ali letne čase ali število pretečenih dni od enega do drugega letnega časa. Tedanji lovci in nabiralci so bili namreč od podnebja močno odvisni, saj so se plodovi in plen premikali ali celo izginili.

V številnih krajih sveta so z različnimi predmeti, npr. kamnitimi stebri, postavili priprave, ki so omogočale napovedovanje prihoda posameznih letnih časov. Za natančnejše merjenje časa so stare civilizacije uporabljale sončne ure. Najstarejšo so našli v Egiptu in je izdelana iz skrilavca.

Tudi visoki obeliski so bili v starem Egiptu okrog leta 3500 pr. n. št. uporabljeni kot kazalec sončne ure; ti so okrog sebe metali senco, njena konica pa je padala na časovne oznake na tleh. Iz teh so lahko razbrali tudi nastop obeh solsticijev. Egipčanske sončne ure so imele dan razdeljen na 10 delov, dve uri sta bili dodani za čas jutranjega svita in dve za čas večernega mraka, obdobji, ki ju niso mogli všteti v pravi dan. Z 10 urami noči je bil dan dolg 24 ur.

Poletni čas in premikanje ure

Poletni čas je čas, ki je navadno za eno uro premaknjen glede na standardni čas v časovnem pasu. Ure pomladi prestavimo za eno uro naprej, jeseni pa eno uro nazaj.

Čeprav ne čisto tako kot danes so že starodavna ljudstva premikala svoj dnevni urnik in ga prilagajala Soncu in njegovi svetlobi. Če bi hoteli ponoči osvetliti vrt do svetlosti, ki jo doseže Sonce, bi za vsak kvadratni meter potrebovali žarnico z močjo dobrih 1000 vatov.

To ne gre in s Soncem se nima smisla kosati, bolj smiselno se mu je prilagajati. Zaradi nagnjenosti Zemljine osi glede na ravnino potovanja okrog Sonca se dolžina dneva spreminja. Spremembe so najmanj opazne ob ekvatorju, vse bolj pa, ko se od njega odklikamo.

Posebno stanje nastopa onkraj polarnih krogov, še posebno pa na geografskih polih, kjer je poleti dan dolg pol leta, pozimi pa pol leta Sonce sploh ne vziđe. Spreminjanje dolžine svetlega dela dneva je že od nekdaj povzročalo težave: pozimi ni bilo dovolj svetlobe za vsa opravila, poleti pa je je preveč in je dobršen del prespimo. Ljudje pač potrebujemo svojo količino spanca, ki se z letnimi časi malo ali sploh ne spreminja.

Prيرهeno po reviji GEA

Kérdések:

1. Mi okoz számos kellemetlenséget az idő mérésénél? (2 pont)
2. Mi tette lehetővé az idő pontos mérését és melyek ennek jellemzői? (5 pont)
3. Mit tudtak a kronométerrel meghatározni és hogyan? (3 pont)
4. Mire támaszkodott számos ősrégi civilizáció a napi idő és a dátum meghatározásánál? (2 pont)
5. Mikor jöttek létre az első naptárak, mit jegyeztek le akkoriban az emberek? (3 pont)
6. Miből készült a legrégebbi napóra és hol találták azt? (1 pont)
7. Mikor, hol és hogyan szolgált a magas obeliszek a napóra mutatójaként? (4 pont)
8. Hogyan tudnánk éjszaka a kertben olyan világosságot teremteni, mint amelyet a nap nyújt nekünk? (2 pont)
9. Milyen nehézségeket okozott már a kezdetektől a nappalok hosszának változása? (3 pont)

